

Farfar och Madelén på samråd

Sid 4–5

Kontrasternas Rumänien

Sid 15–19

Söderviken nytt läge

Eva drar lasset
Vad betyder bynamnen?
Finns snetlingar?

Sid 7–13

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informationstidning. Den vänder sig i första hand till kommuninvånarna i Östhammars och Oskarshamns kommuner, där det pågår platsundersökningar för en eventuell lokalisering av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Tidningen ges ut i två lokala editioner, en för Östhammars kommun och en för Oskarshamns kommun, fyra gånger per år.

Redaktör: Moa Lillhonga-Åberg, SKB i Forsmark, Stora Asphällan 8, 742 94 Östhammar
Telefon 0173-883 82
E-post: moa.lillhonga-berg@skb.se
www.skb.se/forsmark
I redaktionen ingår också Anna Wahlstéen, Oskarshamn, och Inger Brandgård, Stockholm.

Ansvarig utgivare: Carl Sommerholt

Huvudkontor:
SKB, Box 250, 101 24 Stockholm.
Telefon 08-459 84 00, www.skb.se
Lagerbladet produceras i samarbete med Intellecta Tryckindustri.

ISSN 1651-8683

Detta nummer av Lagerbladet delas också ut till cirka 2 000 hushåll i delar av Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Det gäller inom postnummer 748 50, 748 96, 819 10, 819 30, 819 61, 819 63-66, 747 93 och 747 94. Det vill säga i Tierp i trakterna kring Tobo, Örbyhus, Hällnäs, Skärplinge och Lövestabruk, och i Uppsala runt Tuna och Stavby.

Om du har frågor om SKB:s verksamhet i din kommun, ring 0173-883 10.

Sven-Olof Svensson, informatör
Gerd Nirvin, informatör/informationsansvarig
Inger Nordholm, informatör

Sture Eriksson från Snesslingekulla på samråd med son-dottern Madelén.
Foto: Lasse Modin

En gammal sanning

På Namnavdelningen vid Institutet för språk och folkminnen i Uppsala står jag länge och begrundar en karta som möjligen är från tidigt 1700-tal. Två saker tänker jag på:

För det första: Lämna aldrig ifrån dig ett fotografi, ett brev eller en anteckning utan att ange årtalet. Ingenstans på denna karta står något årtal! Vi är tre personer som letar i alla hörn: Ingenting! Att vi bestämmer oss för 1700-talet beror på att vi jämför med en annan karta från 1790-talet.

I betydligt vardagligare sammanhang sitter jag hemma och sorterar lådvis med gamla fotografier. Med gamla menas i detta fall 1970- och 1980-tal. Det är förhistorisk tid, enligt mina barn. På många fotografier finns människor som jag inte har en aning om vem de är. Något jag i 20-årsåldern trodde var ett oföglömligt ögonblick har förpassats till total glömska. Någon som var en kär vän då minns jag inte ens namnet på!

Varför skrev jag inte upp namn och årtal? Trodde jag att jag skulle leva för evigt och ha ett minne som en elefant? Dessutom håller färgerna på fotografierna på att blekna. Så vad lär vi av detta? Jo, vi påminns om en gammal sanning: Ingenting är beständigt.

Den andra saken jag tänker på där vid kartan är just precis det: att allting förändras. Om inte verkligheten så i alla fall vår uppfattning om den. Kartan över Forsmark från 1700-talet visar ett hav som sträcker sig nästan fram till bruket. Gräsö ser rent märklig ut med en tydlig midja och Örskär finns inte alls – trots att den fanns. Platsen där vi eventuellt ska bygga ett slutförvar kan vi inte alls lokalisera. 300 år senare kallar vi platsen för Söderviken.

På sidorna 3-9 presenterar vi Söderviken och för att sätta platsen i ett sammanhang har vi forskat i andra ortnamn. Dessutom presenterar vi Eva Widing, det är hon som med sitt team ska göra verklighet av Söderviken.

Följ också med på närboendeträff och till Rumänien. Trevlig läsning!

Foto: Lasse Modin

Moa Lillhonga-Åberg, redaktör

Vi tar hand om det svenska radioaktiva avfallet på ett säkert sätt

Svensk Kärnbränslehantering AB – SKB – grundades på 1970-talet av kärnkraftsföretagen. Det är SKB:s uppdrag att ta hand om Sveriges radioaktiva avfall på kort och lång sikt för att skydda människor och miljö. SKB har drygt 300 anställda och finns på tre platser: Stockholm, Oskarshamn och Östhammars kommun (Forsmark).

Vindkraft från Forsmark

I vårt grannskap i Forsmark har Vattenfall långt gående planer på en vindkraftspark. 12–15 vindsnurror planeras längs vägen ut mot SFR och runt den invallade Biotestsjön.

Vindkraftverket – med torn på 80 meter och rotordiameter på 90 meter – skulle kunna ge hushållsel till cirka 20 000 villor.

Fördelarna med en placering här är att det blåser ofta, årsmedelvinden på 80 meters höjd är 7,3 meter i sekunden. Dessutom finns här vägar, kraftledningar och personal som har kunskap i energiproduktion.

– Vi hoppas på en byggstart 2011, säger Gustav Egerup, projektledare för detta och fyra andra av Vattenfalls vindkraftprojekt.

Innan man har kommit så långt görs en miljökonsekvensbeskrivning. För örnarnas del har den redan startat – sedan ett år studeras havsörnarnas rörelser runt Biotestsjön. Det finns gott om havsörn i området och frågan är om – och i så fall hur – örnar och vindkraftverk kan existera tillsammans.

Läs mer www.vattenfall.se/vindkraft

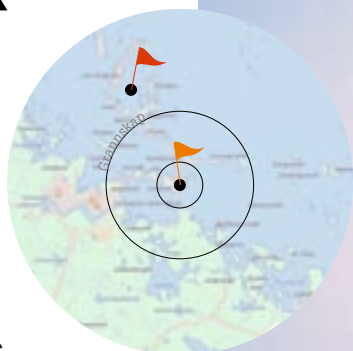

Foto: Vattenfall

Isande vindar. Bilden är från Vattenfalls vindkraftverk vid Hailuoto i norra Bottenviken.

Ett ögonblick ...

Linda Bergman, skolinformatör

Informationen till gymnasieeleverna i Östhammars kommun har förändrats. Berätta hur!

– Tidigare tog vi treorna på gymnasieskolorna med oss på en studieresa till SKB:s anläggningar i Oskarshamn. Det gör vi inte längre. I stället satsar vi på Kors- och tvärsdagar, det vill säga en tvärvetenskaplig dag med nischade program.

Ge exempel!

– Vi tänkte oss en dag då eleverna kommer ut till oss och aktivt får ta del av den tvärvetenskapliga undersökning som platsundersökningen är. Till exempel genom att vid olika stationer experimentera och testa saker. Man kan tänka sig en geologisk station där de får lära sig om bergarter och geologiska fenomen, en karteringsstation där de får lära sig kartera jordarter, ta vattenprover, granska spår i naturen och så vidare.

Ska alla göra samma saker?

– Nej då. Det får vi anpassa efter elevernas ämnesval och intressen. Man kan också tänka sig debattstationer med rollspel, tävlingar och mycket annat. Inspirationen har vi hämtat från Oskarshamn där SKB under många år framgångsrikt arrangerat elevdagar. Men vi anpassar oss till lokala förhållanden, vi har tänkt oss samarbete med Natur- och teknikskolan i Forsmark. I kommunen har vi ju också Dannemora gruva med allt vad den betyder för geologiskt intresserade.

Vilka skolor bjuder ni in?

– Det gäller runt 200 elever totalt, till en början Bruksgymnasiet och Forsmarks skola, men senare även Wilhelm Haglunds skola. Alla elever kommer givetvis inte samtidigt. Det är tänkbart att vi följer upp med en studieresa för de elever som är mest intresserade.

Foto Lasse Modin

Grannträff om trafik

Dags igen för närboendeträff och samråd inom platsundersökningen i Forsmark. Drygt 70 personer deltog och diskuterade bland annat den trafikökning som ett eventuellt slutförvar för med sig. Dessutom presenterades undersökningen om kärnteknikverksamhetens påverkan på huspriser i kommunen.

Utredningarna finns beskrivna i tidigare nummer av Lagerbladet. Gå in på www.skb.se/forsmark under *Läs tidigare nummer av Lagerbladet*. Trafikutredningen finns beskriven i Lagerbladet nr 1 (april) 2008 och fastighetspriserna i Lagerbladet nr 2 (juli) 2008. Utredningarna i sin helhet kan beställas hos SKB i Forsmark tel 0173 883 10 eller hämtas på www.skb.se under Publikationer.

Fr v Angela Pettersson, Christer Pettersson, Mia Melander och Christer Melander, alla från Snesslinge, diskuterar med platschef Kaj Ahlbom, SKB (längst t h).

Ronney och Birgitta Svantesson, Tixelfjärden, och Agneta och Kaj Enhorn, Habbalsbo.

Inger Nordholm, SKB, och Lena Björkegren, Vamsta, hälsar glatt.

Astrid Ingvarsson, Östhammar, Ingrid Pettersson, Draknäs, och Maj-Britt Andersson, Snesslingekulla.

Välkommen, säger Inger Nordholm till Seth och Barbro Blom från Johannisfors.

Dagmar och Lars-Erik Karlsson, Kallerö.

Lisa Nilheim med sonen Frank, Habbalsbo.

Inger Nordholm hälsar på Solveig Eriksson, Snesslingekulla. I bakgrunden fr v Monica Nyman och Folke Nyman från Duderö och Sture Eriksson, Snesslingekulla.

NÅGRA RADER OM ■■■

... glidflyg mot Arlanda över Forsmark.

På Arlanda pågår sedan ett par år försök med så kallade gröna inflygningar med SAS-plan, ett sätt att glidflyga in mot landning och spara bränsle. Inom ett par år ska 80 procent av alla inflygningar i hela landet ske med den tekniken. Häromedagen demonstrerade SAS-piloterna för massmedierna hur en glidflygning går till. Lagerbladets fotograf Lasse Modin var med och fångade glidflygningen över Gräsö och Forsmark. Sedan 2006 har cirka 2 000 gröna inflygningar genomförts av SAS på Arlanda. Det innebär att planet glidflyger den sista biten in mot landningen med motorerna på tomgång.

Läs mer på
www.sas.se/sv/Om_oss/

... **kunniga svenskar.** Sverige är det enda land i EU där en majoritet av medborgarna känner sig välinformerade i kärnavfallsfrågan. Svenskarna är också de mest kunniga av EU:s invånare när det gäller radioaktivt avfall. I övriga länder upplever befolkningen att de är dåligt orienterade i ämnet. Det visar den senaste Eurobarometern om EU-invånarnas attityder till kärnkraft och radioaktivt avfall. Överlag blir EU-medborgare allt mer positiva till kärnkraft, även om skepsisen ökar bland svenskar. Undersökningen visar också att vi tillsammans med finländare och ungrare är de starkaste anhängarna av metoden att slutförvara kärnavfall.

... **den usla sommaren.** Under platsundersökningens drygt sex år har vi tagit tempen på somrarna. Under perioden hade vi den varmaste dagen (32,2 grader) den 7 juli 2006. Näst varmaste var faktiskt lördag 26 juli i somras – 31,1 grader! Men augusti hade ingen dag med högsommarvärme – över 25 grader.

»Sedan 1974 har omkring en miljon människor besökt Forsmark och varje år kommer drygt 15 000 nya besökare.«

Reportage »Följ med ner i berget under havet« i Upsala Nya Tidning 16 juli 2008

SKB inbjuder till

Samrådsmöte om en inkapslingsanläggning och en
slutförvarsanläggning för använt kärnbränsle i Forsmark

Dag: Onsdag 22 oktober

Tid: 16.00–18.00 Presentationer kring temat
»Lokalisering, gestaltning och transporter«

**Plats: SKB:s platsundersökningskontor vid hamnen i Forsmark,
Sammanträdesrummet Bryggan**

Tid: 19.00–21.00 Samrådsmöte

Plats: Forsmarksverkets informationsbyggnad, Forsmark

Underlag för mötet »Lokalisering, gestaltning och transporter« kan hämtas på www.skb.se
eller på SKB:s platsundersökningskontor två veckor före mötet.

Välkomna!

... **geologikonferens i Oslo.** I augusti samlades 6 000 geologer från hela världen på den 33:e Internationella Geologikonferensen för att vidga sitt vetande och lyssna till lärda kollegor.

Även Sverige och SKB deltog. Främst stod platsundersökningarna i fokus, eftersom dessa är de mest omfattande geovetenskapliga kartläggningar som över huvud taget gjorts i Sverige. Datamaterialet och den forskning som bedrivits baserat på detta, räckte till inte mindre än 34 bidrag inom sju olika ämnesområden.

–Vid flera tillfällen kunde vi konstatera att vi ligger mycket långt framme och att vårt arbete håller världsklass, säger Olle Olsson, chef för SKB:s platsundersökningar.

Läs mer på www.skb.se

Samråd om
Söderviken – se
annons på
sidan 6!

Söderviken i Forsmark

Så här kan Forsmark se ut 2020. I flygbilden har vi monterat in slutförvarsanläggningarna till höger om kylvattenkanalen. Uppe i bilden till höger syns SFR där SKB har sitt platskontor i dag.

Om Forsmark väljs som plats för ett slutförvar för använt kärnbränsle så placeras ovanjordsdelen vid Söderviken. Ovanjordsdelen har flyttats längre mot kylvattenkanalen och havet jämfört med ett tidigare förslag. Det är en anpassning till rådande förhållanden i berget.

»Den nu aktuella platsen för ovanmarksanläggningen vid Söderviken ligger så långt som möjligt mot nordost under beaktande att bibehålla den nuvarande strandlinjen«, heter det i det »gestaltungsprogram« som gjorts kring ett eventuellt slutförvar i Forsmark. Anläggningen ligger inom industriområdet.

Text Moa Lillhonga-Åberg **Foto** Lasse Modin

Läs mer på
sidorna 8–13 ►►

Så kan det se ut år 2020

»Platsens själ – Genius loci – ska vara vägledande för anläggningens gestaltning.«

Så heter det i programmet för Söderviken.

Från sjösidan. Vitt, svart, brunt och grått är de färger som i dag dominerar Forsmarks kärnkraftverk och SFR-anläggningen ute vid havet. Slutförvaret kommer att domineras av liknande färger. Målsättningen för arkitekterna är enkelhet, lokalanpassning och konsekvens.

På bilden har vi monterat in Södervikens anläggningar till vänster om kylvattenkanalen. T h Forsmark 1.

Från land. En framtidssbild av slutförvarsanläggningarna vid Söderviken. Här står vi vid entrén. Den högsta byggnaden till vänster i bild är den så kallade skipbyggnaden med en höjd på 55 meter.

Utformningen av Söderviken diskuteras på samråd onsdag 22 oktober i Forsmark. Då går det bra att tycka till om SKB:s planer. Se annons på sidan 6!

Alla montage har gjorts av Lange Art Arkitektkontor AB.

VARFÖR SÖDERVIKEN? TJA, VARFÖR INTE?

Ortnamn formade genom årtusenden

Söderviken finns på många platser i landet och det är ju ingenting konstigt – en vik i söder, helt enkelt. Platsen där slutförvaret för använt kärnbränsle eventuellt ska byggas i Forsmark ligger vid den södra viken i Aspfallsfjärden.

Men Snesslinge? Och Frebbenbo? Stummelbo? Kussil? Bolka? Varför heter de så? Lagerbladet tog kartan och åkte till Institutet för språk och folkminnen. Där lärde vi oss att vad vi än har trott så är det fel! Ortnamn är mysterier som formats under årtusenden.

Vid Institutet för språk och folkminnen i Uppsala finns bland annat Namnavdelningen. Vi träffar docent Mats Wahlberg, förste forskningsarkivarie, och han har ägnat sig åt ortnamn sedan 1974. Gissa vad han får frågor om på fester?

–Ja, samtalsämnet brukar vara givet när folk hör vad jag arbetar med. Där vid middagsbordet har jag ju inte alla svaren, förstås, men jag vet oftast mer än den som frågar, säger Mats Wahlberg.

Nej, ortnamnsarkivet är inget arkiv man håller i huvudet. Det har byggts upp under hela 1900-talet, dels genom att äldre handlingar skrivits av och dels genom fältundersökningar.

–Det är inte oviktigt att höra hur ett ortnamn låter, uttalet kan ge en fingervisning om ursprunget, säger Mats Wahlberg.

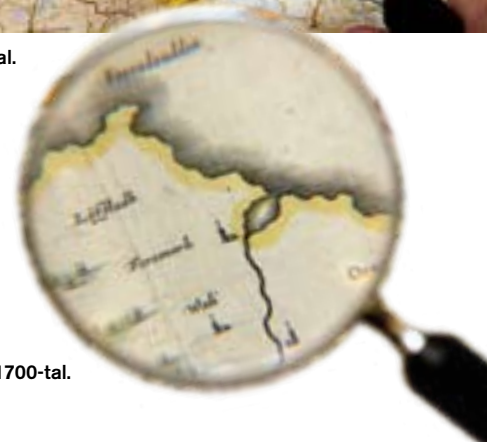
Vattenanknytning

Ortnamnen vid den norra Roslagskusten och norra Upplandskusten har naturligtvis formats av närheten till havet. Många namn har vattenanknytning. Landhöjningen har under århundradena förändrat både landskapet och ortnamnen. Vissa namn härrör från järnåldern (Kr F–800) eller vikingatiden (800–1050), många är naturligtvis mycket yngre. I andra delar av landet kan enstaka namn ha bildats redan under sen bronsålder (århundradena närmast före Kristi födelse).

Vi talar om att namn ”har belagts”. Då avses att ortnamnet hittats i skriftlig form, till exempel i medeltida dokument.

2000-tal.

1700-tal.

Det betyder däremot inte att ortnamnet inte kan vara mycket – kanske tusen år – äldre. Ytterligare en sak bör man tänka på när det gäller äldre skrivningar – det fanns i äldre tid inte någon fastställd stavningsnorm, och därför kunde skrivarna ofta brodera ut namnen på många märkvärda sätt, kanske för att briljera, kanske av okunskap.

En nybliven »snetling«

I Snesslingesjö bor Elisabeth Mattsson och hennes familj. De är nyblivna snetlingar. "Jag ville tillbaka till mina rötter", säger Elisabeth som är uppvuxen i Öregrund. Hon tog delar av sambons släkt med sig från Stockholm och platsen hittade de på nätet. Det blev en äldre fastighet som sedan styckades till fler. 2002 flyttade Elisabeth och hennes familj in i sitt nybygge med utsikt över havsviken. Sambon Peter Mattsson pendlar varje dag till jobbet i Kista utanför Stockholm. Dottern Tove går i byskolan i Snesslinge. Elisabeth själv pendlar till Gimo. Boendemiljön i Snesslingesjö är värd all pendlingsmöda!

Förutom byn Snesslinge finns det alltså både Snesslingesjö, Snesslingekulla och Snesslingeberg.

Bland snetlingar och kutshällar ...

Finns det snetlingar? Javisst, fast numera borde vi kalla dem snesslingar. De är de som bor i Snesslinge. Det vimlar av fantasieggande namn på våra kartor. Snesslinge är ett sådant. Kussil ett annat.

Med Mats Wahlbergs hjälp har vi benat ut några av ortnamnen i Forsmarkstrakten. Förklaringarna är inte i någon mening heltäckande utan ska uppfattas som fingervisningar, en del mer precisa än andra.

Vi börjar med **Snesslinge** mellan Östhammar och Forsmark. Det är här snetlingarna bor. Mats Wahlberg förklarar:

– Namnet är belagt redan 1291 och då skrevs namnet Svetlingi, men "v" är i det dokumentet sannolikt en felskrivning för "n". Efterlederna -linge, -inge, -unge härrör från järnåldern då man avsåg ett nybygge och inbyggarna kallades då för -lingar, -ingar, -ungar. I Snetlingis fall skulle det alltså bli snetlingar. "Snet" kan härledas ur ordet "snat" som betydde spetsigt avslut eller ände. Kanske åsyftas spetsen av en forntida havsvik som sträckt sig fram till byn? Snetlingi utvecklades senare till Snesslinge.

Kussil ligger på Hällnashalvön och kan härledas till ordet kut. Kutshäll kan vara ursprunget, det vill säga en klippshäll där sälkutar höll till. 1545 skrevs det Kussel.

Simundö i Valö socken finns belagt sedan 1291 men då som Sigmundaö. Det innehåller mansnamnet Sigmund.

Vamsta i Valö är svårförklarad. Efterleden -sta betyder ställe eller plats. 1490 är namnet belagt som Vambistada. Vambi kan komma från ordet vām "mage" och syfta på någon magliknande terrängformation eller kanske från Vambe, som kan ha varit öknamnet på en stormagad herre.

Frebbenbo mellan Forsmark och Lövsta- bruk är belagt från 1490 som Fröbiornaboda. Fröbiorna- från mansnamnet Fröbjörn. Efterleden -boda syftar på en medeltida utmarksbebyggelse, ursprungligen tillfälliga förvaringsbodar. Fröbiornaboda

försvagades till Fröbennabo som senare blev Frebbenbo.

Uckerö i Valö socken är alls ingen ö, trots att de äldre belägen slutar på -ö. 1312 skrevs det Öcro, 1448 Okrö. Det kan innehålla ett forntida namn på en vik eller sjö, "Ukri", besläktat med verbet öka.

– Det kan syfta på att det kringliggande området översvämmades ofta så att man fick ta en omväg, säger Mats Wahlberg.

Norrskedika är inte lätt att förklara men om vi börjar från slutet så står "ika" antingen för vik eller ek. Mittenleden -sked betyder gräns, åsrygg eller skiljelinje av något slag. För att uttala namnet rätt – det samma gäller Uppskedika – bör man ha lokalkännedom. Norrscheddika är en variant, Norrscheddika en annan. Utsocknes brukar säga Norrschediika med tonvikt på nästsista stavelsen.

Brudgrind, hållplats utanför Norrskedika, avsåg ursprungligen ett par torp.

– Namn på Brud- anses ofta syfta på en tragisk händelse i samband med bröllop. Ofta sägs bruden ha omkommit när hon föll från en skenande häst – forntidens trafikolyckor, säger Mats Wahlberg. Så förklarar en lokal sägen just detta namn (i dialekten uttalat med betoning på sista stavelsen). Vid Brudgrind i Arentuna socken strax norr om Uppsala sägs i stället en brud ha blivit skjuten av en rival till brudgummen.

Bengta bland stubbarna

I Stummelbo bor Bengta Andersson och där har hon bott hela sitt liv. 1914 köpte hennes farfar gården som Bengta i dag driver. Att namnet kommer sig av stubbar kände hon inte till innan Lagerbladet kom på besök.

– Nej, jag har inte hunnit börja släktforska än men det kommer väl ... Att bynamnet Stummelbo kommer av stubbe visste jag inte, men nog har vi gott om stubbar allt, skrattar hon. Alldeles vid staketet står en gammal almstubbe som syn för sägen.

Duderö i Valö uttalas med "dd" och skrevs Daadre år 1545. Dubbel-a avser "å". Svårtolkat men kan stå för trögt flytande vatten, kärrartad mark. Samma ord ingår i det kända Döderhult i Småland.

Hällén skrevs 1312 huld och är besläktat med "att hölja", vilket innebär att Hällén var en ö med en skyddad vik. Öns betydelse som ankringsplats var stor och välkänd, och Hällén kom därför att namnge hela området Hällnäs, sedan ön växt ihop med fastlandet genom landhöjningen.

vindfällén. Eller så kommer ordet från val i betydelsen rund käpp, tjock stav efter någon form i terrängen.

Johannisfors är ett ganska nytt namn och belagt först 1753. Förleden innehåller namnet John som avser John Jennings som ägde Forsmarks bruk på 1700-talet. Hans far, irländaren Frans Jennings köpte bruket som sedan övertogs av sonen, grundare till Jennings & Finlay. Johannisfors bedrevs som järnbruk tillsammans med Forsmark.

Stummelbo förtjänar att nämnas bara för stavningens skull. 1493 skrevs det Stwmläbododum! Stummelbo innehåller ett ord med betydelsen stubbe eller stump. Kanske har man vid de ursprungliga medeltida bodarna någon gång huggit ner all skog, så att området karakteriserades av stubbar.

Bolka by utanför Öregrund är inget rövarnamn. Att tankarna går åt det hållet får skyllas på Astrid Lindgren och hennes Borkarövare. Namnet har oklart ursprung och har belagts 1493 som Bulkä. Det kan syfta på en terrängformation som påminde om en balk.

Vedlösa nordväst om Gudinge är inte den enda plats i Sverige som heter just Vedlösa. Namnet är lätt att tolka. Ved betyder i det här sammanhanget skog och platsen saknade alltså skog. Namnet är belagt 1646.

Vill du veta mer?

Gå in på www.sofi.se, klicka på "Namn" och sedan på "Namnavdelningens ortnamnsdatabas" under "Digitala ortnamns-samlingar". Samlingarna finns i digital form och är i första hand ett forskararkiv och därmed kanske inte så anpassat till allmänhetens behov, men det går mycket väl att söka i (en beskrivning finns under "Information"). Den gamla länsindelningen gäller – socknarna Börstil, Forsmark och Valö alltså i Stockholms län och Hällnäs i Uppsala län.

Vavd på Hällnäs halvön väcker ofta nyfikenhet men namnet är helt otolkat. 1312 skrivs det Huafdi som senare blev Vavd.

Hällén på samma halvö är däremot lättare att tolka. Hällén var ursprungligen en ö utanför kusten och har förhistoriska anor.

Valö är kanske namnet på en ursprunglig ö där man sett val? Nej, så enkelt är det inte. Visserligen handlar efterleden om en ö, platsen där kyrkan ligger i dag är ursprungsplats och sannolikt länge omgivet av vatten. Förleden är oklar. Sockennamnet är belagt 1291 och då som Vallö. "Val" kan innehålla dialektordet val(e) som betyder samling av ris eller

Eva är bergtagen

Text Moa Lillhonga-Åberg Foto Lasse Modin

Eva Widing på SKB är en av projektledarna för ett världsunikt projekt. Ett slutförvar för använt kärnbränsle djupt nere i berget, ett av de första i världen när det byggs – i Forsmark eller i Oskarshamn. I Forsmark handlar det om Söderviken vid Asphällsfjärden.

Vad är projektering?

Enligt ordboken betyder projektering ”planering för ett större arbete som ska leda fram till ett bestämt mål”. Eller som Eva säger:

–Att utifrån vissa förutsättningar ta fram lösningar på vad man vill åstadkomma. När det gäller slutförvaret så handlar det om byggnader nere i berget, ovan jord och alla tekniska system. Ett jättestor projekt, alltså.

Speciellt också, kanske?

–Det kan man säga. Som bergprojekt är inte slutförvarsprojektet särskilt stort men det har hög svårighetsgrad. Det ställs höga kvalitetskrav för att vi ska få ett berggrum där cirka 6000 kapslar med använt kärnbränsle kan förvaras på ett långsiktigt säkert sätt. En berganläggning på stort djup kräver dessutom särskild kunskap. Vi är först så vi kan inte lära av någon annan och vi måste jobba rätt från början. Dessutom projekterar vi på två platser, både Forsmark och Oskarshamn.

En tid till, i alla fall?

– Ja, till nästa sommar. Det blir en lättad arbetsmässig när platsvalet är klart.

När börjar ni bygga?

–Vi hoppas på byggstart 2013 och jag räknar med att vara med då. Det här är ett väldigt roligt jobb. Det är annorlunda jämfört med mina tidigare projekt så till vida att det nu handlar om ett tvärvetenskapligt projekt, där så mycket forskning och vetenskap om både berg och annat, ingår. Jag lyfts av kompetensen och engagemanget på SKB.

Mångfald?

–Oh ja. ”Bergvärlden” är vanligtvis en mycket manlig värld där bergexperter,

nästan alltid äldre män, med massor av erfarenhet och mycket god känsla för berget, arbetar. I det här projektet är det inte så, här arbetar både män och kvinnor med varierande ämnesområden, bakgrunder och erfarenheter.

Har du känsla för berget?

–Man kan säga att jag höll på att få den ... Men numera är jag inte tillräckligt mycket nere i berget för att kunna behålla den rätta känslan.

Vad är sämst med jobbet?

–Att det aldrig tar slut! Man kan jobba ihjäl sig hur lätt som helst. Vi på SKB kanske har lite beslutsvanda. Vi vill göra allting så fullständigt, utreda lite till och lite till. Vi är inte så vana vid skarpt läge.

Om jag skulle fråga dina medarbetare, vad skulle de säga om dig som person, tror du?

–De flesta säger förmodligen att jag är en glad person. Förhoppningsvis säger de också att jag är pålitlig och lojal. Jag vill hemska gärna vara klok, också, i alla fall är jag vid det här laget en välfylld erfarenhetsbank.

Vad gör du om tio år?

–Jag är kvar i berget! Jag är inte säker på rollen men jag vill gärna vara med en bra bit ner i berget. Det är ju först då vi får alla svaren.

Vi förklarar: Med **bergtagen** menade man ursprungligen någon som på övernaturligt sätt tagits in i berget av bergtrollen eller bergakungen. Det kunde gälla såväl människor som boskap. I dag har vi överfört betydelsen till fascinerad eller fångad av något.

Om Eva

Namn: Eva Widing.

Ålder: 53 år.

Uppvuxen: Utanför Stockholm och i Göteborg.

Yrke: Civilingenjör.

Familj: Maken Jonas, barnen Björn, 23, Erik, 21, och Katarina, 15 år.

Bosatt: I Bromma. Sommarställe vid Norrtäljeviken i Roslagen.

Bakgrund: Civilingenjörsexamen från KTH 1982. Därefter i huvudsak Vattenfall och Vägverket. Sedan 2002 SKB-anställd men hon engagerades i SKB-uppdrag långt tidigare. Första stora jobbet var nämligen som konstruktör av SFR, slutförvar för radioaktivt driftavfall i Forsmark. ”Där skolades jag”. Sedan bland annat naturgasprojekt, projektering av Äspö underjordslaboratorium i Oskarshamn, Södra länken, Arlandabanan.

Aktuell: Enhetschef och projektledare för SKB:s enhet Projektering Slutförvar. Det är Evas ansvar att slutförvaret för använt kärnbränsle utformas så att det blir en bra och stabil anläggning som uppfyller kraven på långsiktig säkerhet, arbetsmiljö, kärnteknisk säkerhet under drift och miljöhänsyn både ovan och under jord.

Dessutom: Förutom att Eva är ett riktigt bergstroll så är hon också ett skogstroll. Hon och hennes familj trivs bäst utomhus, gärna på springande fot.

FAKTA

*»Hur vi bygger hus bestämmer vi själva.
Hur vi bygger i berg bestämmer berget.«*

Borrplats i blåsten

Dan Skoglund och Mathias Karlsson borrar sig ner under havet.

Kojan med borkärnor blåste i sjön! Det kan man läsa i protokoll från 1981. Då – för 27 år sedan – pågick undersökningarna för bygget av slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall (SFR) på piren i Forsmarks hamn.

Den "avblåsningen" hoppas vi kunna undvika nu när vi borrar på samma plats för att undersöka samma berg inför en utbyggnad av förvaret.

– Till jul hoppas vi ha borrar sex kärnborrhål från piren i Forsmarks hamn, säger Niklas Heneryd, projektledare för undersökningarna. Hålen beräknas bli mellan 150 och 600 meter långa. Vi har beslutat att förlänga det olycksdrabbade hålet från 1981. Då borrhades det till 140 meter och nu planerar vi att förlänga det till 500 meter.

För att undvika för stora väderövertäckningar på den utsatta platsen byggs tält över borrhålets plats. Inga fler kojor i sjön, alltså!

Arbetet med undersökningarna går som förväntat. Det samma gäller resultatet hittills.

– Berget ser ut som vi trodde, säger Niklas Heneryd. Nuvarande SFR cirka 50 meter under havsbotten har dränerat berget och det hade vi givetvis räknat med.

I april nästa år flyttar bormaskinen under jord, det vill säga ner i nuvarande förvar som är i daglig drift. Det blir en ovanlig uppgift som kräver särskilda tillstånd och stor omsorg. Borrhålet borrar horisontellt in i berget.

År 2020 måste den första av två planerade utbyggnader vara klar. Då kommer förvaret att ta emot rivningsavfall från det stängda kärnkraftverket i Barsebäck.

Paus i "kojan" på piren. Leif Johansson, Dan Skoglund, Mathias Karlsson och Dan Sätre.

Före datoriseringen. Borrhålsprotokollen skrevs för hand på plats när undersökningarna för bygget av SFR pågick för 27 år sedan. En anmärkning konstaterar lakoniskt att "borkärnan ... borta på grund av att kojor, där lådan förvarades, blåste i skön".

Spolratten med sättratten till	30.75	30.75	0.65	
33.16m. där efter har	31.75	33.16	2.41	
sättratten och förgmedel	33.16	35.58	2.35	
använts. stört ett orange	35.58	38.58	3.01	
Spolratten förg sedan	38.58	41.25	2.73	
förgmedel tillsatts.	41.25	44.25	3.00	
Borkärnan mellan 26.87-	44.25	46.50	2.25	
till 27.52m borta på grund	46.50	49.06	2.56	
av att kojor, där lådan	49.06	51.74	2.68	
förvarades blåste i skön.	51.74	53.02	1.28	
	53.02	55.26	2.24	

WÄTTERFALL 2-29 20060

Borrbrunn: *Olsson Jellen*

Hålsherrare: _____

Entreprenör: _____

Ört och datum: _____

Arkeologer: _____

Kontrasternas Rumänien

Lagerbladet besökte Rumänien som med hjälp av bland annat SKB arbetar med att lokalt förankra omhändertagandet av det radioaktiva avfallet – en ovan uppgift för ett land där inga frågor ställdes för bara drygt tio år sedan. Nu är tiderna nya – och Rumänien tar sitt medlemskap i EU på största allvar.

Rumänerna kämpar för energioberoende – i alla led

Text och foto Moa Lillhonga-Åberg

Rumänien har ett strategiskt tänkande som står på tre ben – Nato, EU och kärnkraft. Kärnkraft med kanadensisk teknologi, kanske man ska tillägga. Diskussionen om hur kärnavfallet ska förvaras har bara börjat.

Till alla delar handlar den rumänska strategin om att bygga ett skydd och ett oberoende mot öster. Det är bara tolv år sedan kommunisterna sattes ut i kylan. Det är lika många år sedan kärnkraften togs i drift för att man skulle slippa "Europas dyraste gas" med avsändare Ryssland.

Rumänien bygger på sitt oberoende men räknar med EU-hjälp och Natoskydd. Annars är det bara kyrkan och militären som rumänerna litar på. "Historien har inte gett oss anledning till något annat" som en rumänsk man förklarar för oss.

Det är också därför som Rumänien bygger upp en energiförsörjning som i alla led ska vara helt oberoende av andra länder. När det gäller kärnkraften så eftersträvar man att ha kontroll över hela kedjan – från uranbrytning till avfallshantering.

Läs mer **»**

Så gör andra länder – Rumänien

Dessutom vill staten ha kontroll över produktionen genom majoritetsägande i energibolagen. Det är ett krav som just nu har stoppat drifttagning av nya reaktorer.

Kontrasternas land

Rumänien är kontrasternas land. Ruckel står intill lyxhotell. Bilar i miljonklassen trängs med häst- och åsnekärror på gatorna. Gatubarn delar stadsbilden med kvinnor klädda i Prada och Gucci.

– Förut var vi alla lika fattiga men nu är en del ännu fattigare medan andra har blivit ganska rika och en del mycket rika, säger en kvinna.

Smogen ligger som ett gulbrunt moln över oljeindustrin. Kärnkraftverket är nytt och glänsande och teknikerna redovisar stolt nollutsläpp. För kärnkraftskommunen Cernavoda har det kanadabyggda verket betytt ett enormt uppsving.

Den nya motorvägen från Bukarest mot Svarta havskusten går spikrakt genom landet. Ett EU-bygge som starkt kontrasterar mot landets övriga vägnät. Det är också EU som ställt krav på ordning och reda i hanteringen av kärnkraftens avfall. Tydligt är också att EU lett till optimism och framtidstro.

Från Alunda till Rumänien

I Alunda, tätort i Östhammars kommun, är engagemanget stort för Rumänien. Ända sedan 1990 har Furuhöjdyrkans församling gjort stora insatser i området runt Deva, en stad nordväst om Bukarest. Under 18 år har ett 50-tal hjälpsändningar gått från Alunda till den rumänska staden. Innehållet i sändningarna har varierat från livsmedel, kläder och skor till hygienartiklar. Dessutom har församlingsmedlemmarna skänkt bland annat två lastbilar, en buss, snickeriutrustning och maskiner. Förutom allt material man samlat in så har varje hjälpsändning kostat församlingen cirka 20 000 kronor att genomföra.

– Deva är i tid vårt längsta hjälpprojekt, säger Lasse Levén, pastor i församlingen. Han har själv deltagit i närmare 40 resor.

– Rumänienhjälpen har ett otroligt värde, säger han. Det ser vi ju på plats. Under senare år har hjälpbehovet minskat i Rumänien men ökat i grannlandet Moldavien där vi är engagerade sedan 1996.

Rumänien

Invånare: Cirka 22 miljoner.

Yta: 237 500 kvadratkilometer – drygt hälften av Sverige.

Statsskick: Republik. Ockuperades av Sovjet 1944. 1947 abdikerade kungen och landet blev kommuniststyrd folkrepublik. Diktatorn Nicolae Ceausescu fick makten 1965 och behöll sitt skräckvälde tills han avrättades 1989. Socialisterna dominerade ända till 1996 då demokratiska krafter tog över.

Huvudstad: Bukarest, andra stora städer Cluj och Brasov (båda i Transsylvanien).

Språk: Rumänska 91 procent, ungerska 6,7 procent och romani 1,1 procent.

Religion: Nästan 87 procent är rumänsk-ortodoxa, 7,5 procent protestanter, 4,7 procent katoliker och övriga – bland annat muslimer – knappt en procent.

Grannländer: Serbien, Bulgarien, Ungern, Ukraina och Moldavien. Kust 225 km mot Svarta havet.

Natomedlem sedan 1996.

EU-medlem sedan 2007.

Valuta: Lei (RON) 10 lei motsvarar cirka 27 kronor, Rumänien hoppas kunna införa euro 2014 men hög inflation kan motverka ambitionen.

Energi: Fossila bränslen, vattenkraft och kärnkraft. Kanadabyggt kärnkraftverk togs i bruk först 1996 och svarar i dag för 18 procent av elproduktionen. Två reaktorer i bruk, två till under byggnad men drifttagning dröjer på grund av oklarheter kring ägandet. Staten vill ha majoritet.

Kärnavfall: Rumänien diskuterar i dag inte kärnavfall i termer av låg- och medelaktivt avfall eller använt kärnbränsle utan använder sig generellt av uttrycket kärnavfallsförvaring. Slutförvar för driftavfall från kärnkraft, industri, forskning och sjukvård planeras i Saligny, grannkommun till kärnkraftskommunen Cernavoda. Slutförvar för använt kärnbränsle behövs först runt 2055. Geologiskt förvar för bränslet planeras men än så länge vet man inte om det blir i saltformationer, lera eller granit. Den processen befinner sig i sin linda.

EU-medlemskapet ger stöd och ställer krav

Text Inger Brandgård

Samtidigt som Sveriges metod för slutförvaring av använt kärnbränsle firar 25-årsjubileum fyller Andrad – SKB:s motsvarighet i Rumänien – fyra år. Rumänien är ett ungt kärnkraftsland och har således inte heller kommit så långt i processen att ta hand om sitt kärnavfall. Medlemskapet i EU har dock gett positiva effekter.

När förhandlingarna inför EU-medlemskapet inleddes i slutet på 90-talet ställdes ett antal krav på hanteringen av det radioaktiva avfallet. EU ville se en fond för finansieringen av verksamheten och en ökad säkerhet kring omhändertagandet av forskningsavfallet. De krävde också en strategi för slutförvaringen av kärnavfallet. Som ett resultat av förhandlingarna bildades även 2004 det statligt ägda Andrad, med uppdrag att samordna verksamheterna och se till att slutförvar byggs.

Kärnavfallet förvaras i dag vid landets enda kärnkraftverk, i Cernavoda sex mil från Svartahavskusten. Det låg- och medelaktiva avfallet finns i ett ovanjordslager och det använda kärnbränslet torrlagras i ett annat lager. Delar av det radioaktiva industri- och forskningsavfallet förvaras i en före detta urangruva. Till skillnad mot Sverige ansvarar avfallsproducenterna för såväl transport som lagring.

Samarbete med SKB

Precis som i många andra länder är kunskapen om kärnavfallet låg och rädslan stor.

– Vid en opinionsundersökning som Andrad gjorde 2006, svarade 51 procent av dem som bor i Cernavoda/Saligny (*Det område som är aktuellt för i första hand ett slutförvar för låg- och medelaktivt avfall. Red:s anm.*) – nej på frågan om de kunde tänka sig

Foto: Moea Lillhonga-Åberg

Stela Diaconu, informationsansvarig på Andrad.

en kärnavfallsanläggning i sin kommun, berättar Stela Diaconu, informationsansvarig på Andrad.

De har med andra ord ett tufft förankringsarbete framför sig. I dag jobbar dock endast en, av Andrads totalt 27 anställda, med kommunikation. En halvtidare till är dock på gång.

Som ett led i att förbättra kommunikationen har Andrad fått hjälp av ett delvis EU-finansierat projekt, där bland andra SKB:s dotterbolag SKB International Consultants AB bidragit med sina erfarenheter. Den svenska modellen för kommunikation är en förebild utomlands och många länder är intresserade av SKB:s sätt att arbeta med öppenhet och dialog med olika målgrupper i samhället.

Begränsad budget

Andrads verksamhet finansieras i dag av avfallsproducenterna. De betalar två euro per MWh, vilket motsvarar ungefär dubbelt så mycket som Sveriges knappa ett öre per kWh. Fonden startade först 2007 och förutom att Andrads budget är stram är den begränsade storleken på fonden ett problem. Ett slutförvar för det låg- och medelaktiva avfallet är planerat att tas i drift 2014. För att de ska ha råd att bygga det måste sannolikt staten hjälpa till. Ett slutförvar för använt kärnbränsle ligger långt fram i tiden och vilka ekonomiska förutsättningar som gäller då, kan vi bara sja om.

På den här anläggningen i Cernavoda finns i dag såväl kärnkraftverket som mellanlagren för kärnavfallet.

Foto: Andrad

Foto: Moea Lillhonga-Åberg

Geologen Alice Ionescu berättar att de studerat flera olika bergarter i sökandet efter en lämplig plats för ett geologiskt slutförvar för använt kärnbränsle.

Mariana Mircea är ny borgmästare i kärnkraftskommunen Cernavoda. Här sitter hon bredvid en kopia av en tolv centimeter stor skulptur från 5 000–3 000 år före Kristus. Den hittades på platsen där kärnkraftverket står i dag.

Foto: Moa Lillhonga-Åberg

Text Anna Wahlstéen

Nya tider väcker nya förhoppningar

År 2014 ska ett geologiskt slutförvar för radioaktivt avfall stå klart i den lilla rumänska kommunen Saligny. Så är planerna. Förhoppningarna är att det ska bli en språngbräda till framtiden – där samhällsutveckling och bättre levnadsstandard är de två viktigaste ingredienserna. Lagerbladet träffade Mariana Mircea, borgmästare i grannkommunen Cernavoda – en rumänsk kommun som för tolv år sedan satte sitt hopp till det då nystartade kärnkraftverket. Hur har det gått? Och hur ser hon på framtiden?

Efter många mil motorväg genom den rumänska landsbygden närmar vi oss staden Cernavoda. Vi kör över floden Donau via en ny jättebro som landar där staden börjar. Slitna betonghus kantar de gropiga gatorna som leder in till centrum. Enstaka nya fasader skiljer sig från den grå mängden. Men någon egentlig byggboom som det pratas om på andra håll i landet ser vi inte skymten av här. Mitt i stan ligger stadshuset där borgmästare Mariana Mircea tar emot oss. Hon välkomnar oss in på det lilla kontoret där hon huserat de senaste fyra dagarna.

Ja, det är nämligen så kort tid hon har varit borgmästare för Cernavoda och dess 20 000 invånare. Ny på posten men knappt ny i stadshuset. Under tio års tid var

hon medhjälpare åt den tidigare borgmästaren, men förra året fick hon kicken och lämnade i samma veva det liberala partiet. Numera företräder hon socialdemokraterna men partitillhörigheten är mindre viktig, menar hon.

– Folket söker en stark och bra ledare och de röstar på den kandidat som har de sundaste idéerna, säger hon och berättar utan omsvep om sin överlägsna valseger där hon fick 66 procent av rösterna.

Lång önskelista

Kanske var det hennes tydliga krav och realistiska insikt om framtiden som gjorde att hon fick folkets röster. Hennes två viktigaste vallöften handlar om kraftfulla åtgärder mot arbetslösheten och bättre

bostäder till 300 familjer. Men det är bara början. Fler arbeten, fler bostäder, nya vägar, elektricitet till fler, bättre utbildning, ja listan med nödvändiga förbättringar kan göras lång. Och egentligen bara för att komma lite närmare den standard som finns i andra europeiska städer.

Det är med stor besvikelse hon minns tongångarna för tolv år sedan, när kärnkraften kom till stan. Löften om nya arbetstillfällen och samhällsförbättringar av olika slag fick den nya jätteindustrin att välkomnas av invånarna i trakten.

Och visst, en del av det blev verklighet. Staten som äger hälften av kärnkraftverket bidrog med pengar till bland annat skola, sjukhus, elektricitet och kanske viktigast av allt en ny bro över floden Donau

Saligny är en liten kommun och det är inte mer än fyra kilometer mellan vägskyltarna som anger var kommunen börjar och slutar.

Foto: Anna Wählinstéen

och den kanal som diktator Ceausescu lät färdigställa mellan Cernavoda och Svarta havet. Kanalen, som byggdes av tusentals och åter tusentals politiska fångar under kommunistregimen och med tiden fick smeknamnet Dödens kanal, kom att skära av förbindelsen mellan staden och järnvägsstationen. Folket fick ta båt för att nå järnvägen som än i dag ses som en av de viktigaste transportlänkarna i Rumänien.

Hoppas på staten och EU

Men alla löften infriades inte och effekterna av satsningarna kring kärnkraften ledde inte till den omvälvande förändring som alla hoppades på. Sex miljoner euro per år är vad Mariana Mircea anser behövs för att få fart på samhällsutveck-

lingen i Cernavoda. Hon riktar sina krav mot staten och har också stora förhoppningar på stöd från EU.

Missnöjda grannar

I den lilla grannkommunen Saligny, med sina 2 500 invånare, är missnöjet om möjligt ännu större. Där fanns också stora förväntningar på kärnkraften. Men nu tolv år senare kan man konstatera att pengarna aldrig kom Saligny till del.

– Jag förstår folket i vår grannkommun. Det är klart att de är upprörda för att de inte fick något, säger Mariana Mircea.

– Om Saligny visar sig vara en säker plats för slutförvaring av låg och medelaktivt avfall så är det väl bra om det läggs där, det kan väl kompensera en del.

Att få ett slutförvar i grannkommunen är inget hon bekymrar sig för – så länge myndigheterna och staten berättar för folket vad det är man tänker göra.

– Information är ett bra uttryck för demokrati, säger hon och påpekar att samma sak gäller kärnkraften.

– Jag vill inte att folk bara ska säga ja till kärnkraften för att de ser arbetstillfällena som den ger. Nej, jag vill se bättre information så att de vet vad det handlar om i grund och botten, alla – från skolbarn till pensionärer – ska känna sig engagerade i viktiga frågor, avslutar hon.

Grymmare än Dracula

En av tidernas mest skräckinjagande filmstjärnor har sin hemvist i Rumänien, nämligen **greve Dracula**. Denne skräcklegend föddes 1897 i och med Bram Stokers skräckroman »Dracula«. Den första filmatiseringen dök upp på bioduken 1922 och därefter har åtskilliga filmatiseringar av denna skräckens mästare synts världen över.

Visst har Dracula varit grym såväl i bioversioner som i romanberättelsen, men den person som står som förlaga till Dracula var om möjligt ännu grymmare. Stoker hämtade nämligen inspiration från en 1400-talsfurste vid namn **Vlad III Dracula** som hade sin hemvist i Valakiet i södra Rumänien. Han blev känd för sina hemska bestraffningsmetoder där offren kunde styckas, brännas eller kanske begravas levande. Favoritstraffet var att spetsa sina offer på pålar och han kom med tiden att kallas Vlad Tepes – Vlad pålspetsaren.

Följer man en av de många smala och slingrande vägarna upp i de transsylvanska alperna kan man faktiskt än i dag besöka Draculas slott. Högt uppe på en klippa ligger **Bran Castle** där mycket riktigt Bram Stokers huvudperson bodde i boken. Slottet, som senast var en kunglig hemvist åt rumänska drottningen Marie på 1920-talet, är ett av Rumäniens främsta turistmål med 400 000 besökare varje år.

Draculas slott i Transsylvanien är idag ett av Rumäniens främsta turistmål.

Foto: Anna Wählinstéen

Posttidning B

Svensk Kärnbränslehantering AB,
Box 250, 101 24 Stockholm

skb.se/lagerbladet

Lagerbladet har fått en egen webbplats. Här hittar du bland annat ett arkiv med tidigare nummer, kontaktuppgifter, Geologiskolan, bildspel m m. Vi kommer inte att nyproducera något material utan innehållet är hämtat från tidningarna.

Förhoppningsvis är webbplatsen klar när du får detta nummer i brevlådan – om inte, dyker den upp inom kort!

Tävling!

Förutom SKB:s och Lagerbladets webbplats tipsar vi om externa webbadresser som har anknytning till reportagen. Adresserna märker vi ofta med denna symbol.

Denna symbol räknas inte!

Hur många sådana webbsymboler finns det i detta nummer av tidningen? Skriv ner antalet på ett vykort och skicka ditt svar till SKB i Forsmark, Lagerbladet, Stora Asphällan 8, 742 94 Östhammar så är du med och tävlar om fina priser. Du kan även mejla svaret till lagerbladet@skb.se. Glöm inte att tala om vilken edition det gäller – Östhammar eller Oskarshamn! Senast den **17 november** vill vi ha ditt svar.